

Kort

over

Hunderup By Jorder

LANDSBYREGISTRERING

FYNS AMT

~~Code of the Court.~~

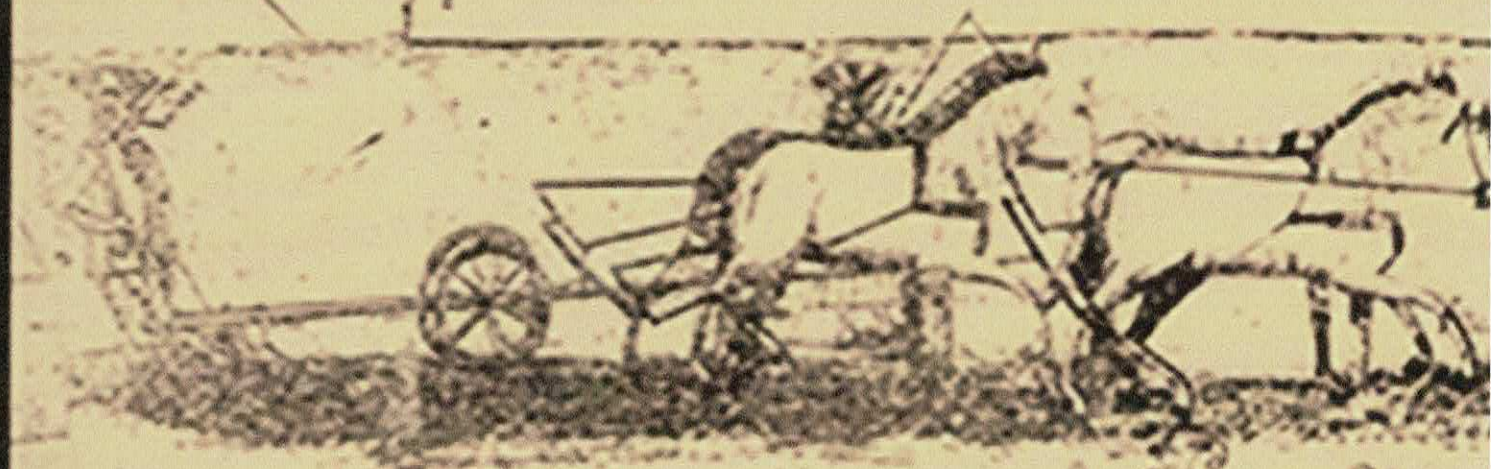
~~—~~

~~Here after each Parcel~~

~~is to be noted for year 1817.~~

~~—~~

~~of the Hise Land Ingelethar By.~~

Fyns Amt

Udvalget for teknisk og
landbrugsanlæggelse

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Fåborg	Sogn: Åstrup

Navn: Åstrup	Navnetype: -torp

Bemærkninger:

Åstrup er nævnt første gang 1419 i formen Østrup. Forleddet er navneordet, gl'da. som betyder "ås". Efterleddet er torp, gl'da. thorp, som betyder "udflytterbebyggelse".

Anlægstype: Adelby	Anlæggelsestidspunkt: Omkring overgangen mellem vikingetid og middelalder.

Bemærkninger:

En adelby er en landsby, som i modsætning til torperne, ikke er anlagt ved udflytning.

Historiske tildragelser:

I Åstrup sogn fødtes 1756 præsten Jens Bindsbøll, 1863 handelsmanden A. C. Illum.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Fåborg	Sogn: Åstrup

BY- OG EJERLAVSTYPE

a. By-tomten Vejklyngeby.

Gårdene ligger uregelmæssigt fordelt med husene imellem sig. Midt i byen er der en fortelignende gadeudvidelse, som er bebygget med huse. Kirken ligger i den sydlige del af byen.

b. Placering i forhold til by-marken

- ☐ centralby   ☒ agerorientering   ☐ skovorientering   ☐ åorientering
☒ randby   ☐ engorientering   ☐ kystorientering

c. Udskiftning

år: 1822   figur: Blokudskiftning.

d. Udflytning

- ☐ ved udskiftningen
☒ efter udskiftningen   Omkring 21 gårde.

ØKONOMI

a. Vangesystem

driftssystem: 3-vangsbrug   rotation: 2/1
 vangeantal: 3 + 1 årlig   heget kohave.

b. Ressourceområdets sammensætning

landskabsform: G. Sydfyn. Terrænskrænter og grusfladbakker.

jordbund: Moræner med flere store områder med smeltevandssand. Saltvandssand og -grus ved kysten.

naturlig afgrænsning: Ejerlavet er naturligt afgrænset på nær grænsen mod Nakkebølle og en mindre del af grænsen mod Pejrup.

- ☒ overvejende agerjord
☐ overvejende med større indhold af
☐ blandingsøkonomi med

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Fåborg	Åstrup

RELIKT-VURDERING

a. By-tomten

☐ velbevaret☐ opløst☐ delvis bevaret☒ opløst og nybebygget

Næsten samtlige gårde er forsvundet fra bykernen. Hovedvejforløbet er bevaret, men mindre veje er forsvundet. Der er blevet bygget en del huse langs vejene i byen, men der er dog endel frilagte gårdtomter tilbage. Byen er blevet "forlænget" med husbyggeri mod vest og sydvest.

b. Skelsystem

☐ vangesystemets hegn☒ udskiftningshegnene☐ intet af betydning

De fleste udskiftningshegn er bevaret.

c. Ressourceområde

☒ større engareal☐ større skovareal☐ uopdyrkede bakker med mere end 12 % fald☐ større overdrevsareal☒ størsteparten opdyrket

Større engareal bevaret ved kysten, som ellers flere steder er bebygget med huse og sommerhuse. Ejerlavet præges i øvrigt af de mange udflyttergårde.

FYNS AMT	Herred:	Kommune:	Sogn:
	Sallinge	Fåborg	Åstrup

STATISTIK

Areal: 916 ha., heraf opdyrket 1688: 63%.							
Tønder hartkorn	1664	1688	1844	1903			
	200	198	193				
Bebyggelsesenheder:							
		1610	1664	1688	1774	1844	1903
Gårde:		7	34 [⊕]	35	35	27	40
Huse:		3	9		21		
Huse m/ jord:				4		30	48
Huse u/ jord:				13 [⊕]			17
I alt:		10	43	52	56	57	115
Størrelsesfordeling i tønder hartkorn:							
	1-4 tdr. htk.	5-8 tdr. htk.	8- tdr. htk.	Gennemsnit			
61 1:2 1664	3	20	10	6,1			
60 1688	8	17	10	5,6			
96 1844		27		6,5			
55 1903	24	15	1	3,9			
Folketal:							
	1787	1845	1901				
Voksne:	195	289	395				
Børn:	99	153	128				
I alt:	294	442	523				

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Fåborg	Sogn: Åstrup

Besiddelsesforhold:			Kronen:		Indensogns hovedgårde:		Udensogns hovedgårde:	
Selvejere:								
	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse	gårde	huse
1664					34 ϕ	9		
1844		1			27	29		
1903	39	41			1	24		

Udviklingsbeskrivelse:

Af det 916 ha store ejerlav var i 1688 opdyrket 63%. Byen havde da trevangsbrug og takseredes på grund af den intensive udnyttelse ret højt til 198 tdr.htk. mod 193 tdr. i 1844. Endnu o. 1800 viste ejerlavet spor efter rydning i det tidligere kystskovbælte. Som typisk for kystlandsbyer er Åstrup placeret i det inderste hjørne af sit ejerlav. Nakkebølle der omtales som hovedgård fra midten af 1400-tallet, er gentagne gange blevet udvidet på Åstrups bekostning. Før 1664 skal 2½ gård være lagt under Nakkebølle, og mellem 1667 og 1690 blev yderligere 4 gårde lagt under hovedgårdstakst. I 1688 var Nakkebølle på 53 tdr. htk. Navnene Karps Skift og Krog (1682) vidner måske om en nedlagt landsby Karup.

Åstrups blokudskiftedes i 1822. Der var tale om "en meget smuk udskiftning" (litt: T.G. Jeppesen: Aastrup. Fynske Minder 1981) og 21 gårde udflyttedes.

I 1502 erhvervede Fåborg Kloster 1 gård i Åstrup. Holm Kloster havde i 1541 2 gårde, ligesom der i 1531 fandtes 2 kirke-gårde i byen. Kronens gods afhændedes til Nakkebølle i 1555 og 1562. Det drejede sig om i alt 5 gårde, hvoraf 3 jordegne. Ulfeldtsholm (Holckenhavn) havde i 1588 en enkelt gård. Endnu i 1610 skattemandtallet var 7 gårde og 3 huse ikke i den indensogns hovedgårds besiddelse og optræder derfor som skattepligtige enheder, men i 1664 var hele byen samlet og egaliseret under Nakkebølle. Nakkebølle indlemmedes i 1820'erne i baroniet Holsteenshus, og fæstegodset var endnu intakt i 1844. Inden 1903 var overgangen til selveje stort set afsluttet.

Antallet af gårde er øjensynlig faldet noget inden 1664, men holder sig herefter stabilt frem til 1774. I 1664 var der 10 hele gårde a. 9,8 tdr. og 20 halve gårde a. 4,9 tdr. foruden 3 gadehuse med avl a. 1-2 tdr. og møllegården. I 1684 var der 10 hele gårde, 17 halve og 8 småenheder. Ved nedlæggelsen i mellemtiden er flere halve gårde altså forvandlet til småbrug. Inden 1802 foretoges en nu egaliserings, hvorved byen kom til at bestå af 27 gårde a. 6 tdr.htk. og 2 gårde a. 1½ tdr.htk. Endnu i 1844 opretholdtes den egaliserede struktur. Overgangen til selveje ledsagedes af ekspansion i normalt omfang såvel hvad angår bebyggelsen som befolkningstal.

En vikingetidsboplads er lokaliseret ved Nabbe.

FYNS AMT	Herred: Sallinge	Kommune: Fåborg	Sogn: Åstrup

Sammenfattende vurdering:

Ingen
interesse:☐

Interesse:

☒Stor
interesse:☐Særlig
interesse:☐

Landsbytypologisk vurdering: Stor interesse.

1) Anlægstype.

Den store kirke-adelby af vikingetids-middelalder navnetypen -torp er som typisk for kystejervlav placeret i det inderste hjørne af sit ejerlav og har agerorientering. Byformen er vejklungeby. Af det oprindelige ejerlav er hovedgården Nakkebølle udparcellet. Den udvidedes flere gange i løbet af 1500-1600-tallet. Marknavne vidner måske om en nedlagt landsby Karup. En vikingetidig boplads er kendt ved Nabbe.

2) Udviklingstype.

Byen samledes i løbet af 1600-tallets første halvdel under Nakkebølle, der foretog en klassedelt egalisering inden 1664. Inden 1802 egaliseredes byen på ny i forbindelse med en nedsættelse af gårdtallet og denne gang på et niveau. Byen udskiftedes først i 1822, men til gengæld var udflytningen næsten total. En sen overgang til selveje ledsagedes af ekspansion i normalt omfang.

Sammenfattende drejer det sig om en almindelig og typeren anlægstype med flere udviklingsmæssige karakteristika.

Relikt-vurdering: Interesse.

- 1) Bytomten er opløst og nybebygget.
- 2) Kulturlandskabet har bevaret de fleste udskiftningshegn samt et større engareal.
- 3) Særlige relikter: Kirke, Gamle mølle.
- 4) Arkæologiske interesser: tomten af Karup?, vikingetidsboplads ved Nabbe, omkring 20 frilagte gårdtomter.

